

Hädaolukorra seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Hädaolukorra seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eesmärk on tagada siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime määrase (EL) 2024/2747¹ (edaspidi *IMERA*) ning sellega seotud koondmäärase (EL) 2024/2748² rakendamine Eesti õiguses.

IMERA meetmete raamistik toetab Euroopa Liidu siseturu toimimist ulatuslike kriiside ajal, tagades kaupade, teenuste ja isikute vaba liikumise ning kriisis oluliste kaupade ja teenuste kättesaadavuse. Lisaks loob määrus võimalused kriise prognoosida ja nendeks valmis olla.

Eelnõuga kavandatakse sätestada IMERAst tulenevad normid ja halduskorralduslikud meetmed, mille kaudu Eesti rakendab ELi tasandil kokku lepitud kriisikoostöömeetmeid. Kõnesoleva eelnõu kohase seaduse jõustumisel määratakse hädaolukorra seaduse alusel Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile (edaspidi MKM) teabevahetuse keskasutuse (central liaison office, CLO) ning siseturu hädaolukorra ajaks ühtse kontaktpunkti (single point of contact, SPC) ülesanded.

Nende ülesannete praktiliseks täitmiseks sõlmib MKM halduslepingu AS-iga Eesti Varude Keskus (edaspidi *EVK*), kellel on senine kogemus varude ja tarneahelatega seotud riskide maandamisel, mis on olemuselt sarnane IMERA raames vajaliku koordineeriva rolliga. Pikemalt on EVK valik käsitletud ja põhjendatud jaotises 3.1.1 „Keskse teabevahetuse keskasutuse ja ühtse kontaktpunkti määramine“.

Seadusemuudatused võimaldavad rakendada IMERAst tulenevat kolmeastmelist kriisiohjemehhanismi – valmisoleku-, valvsus- ja hädaolukorrarežiimi – sealhulgas pädevate asutuste poolset tarneahelate jälgimine valvsusrežiimi ajal ja ELi tasandi teabevahetust Euroopa Komisjoni (edaspidi *komisjon*) loodava Euroopa kriisiohjeplatvormi (European Crisis Management Platform, ECMP) kaudu.

Eelnõukohase seaduse rakendamisega võib ettevõtjatele kaasneda lisahalduskoormus. Halduskoormus võib avalduda eelkõige selles, et ettevõtjad vastavad valvsusrežiimis pädevate asutuste teabepäringutele vabatahtlikult ning siseturu hädaolukorrarežiimi ajal komisjoni teabepäringutele, mille puhul kehtib põhimõte „täida või põhjenda“. Lisaks võivad ettevõtjad hädaolukorrarežiimis nõusoleku korral täita kriisi seisukohast oluliste toodete tarnimiseks või tootmiseks prioriteetseks hinnatud taotlusi.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/2747, 8. november 2024, millega luuakse siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõimega seotud meetmete raamistik ning muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 2679/98 (siseturu hädaolukorra ja vastupanuvõime määrus).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/2748, 8. november 2024, millega muudetakse määrusi (EL) nr 305/2011, (EL) 2016/424, (EL) 2016/425, (EL) 2016/426, (EL) 2023/988 ja (EL) 2023/1230 vastavushindamise, nõuetele vastavuse eelduse, ühtsete kirjelduste vastuvõtmise ja turujärelevalve hädaolukorramenetluste osas, mis on tingitud siseturu hädaolukorrast.

IMERA rakendamine suurendab samal ajal ettevõtjate tegutsemiskindlust, kuna tarneahelate varajane seire ja süsteemne teabevahetus võimaldavad paremini prognoosida kriise ning vähendada ootamatute katkestuste mõju. Hädaolukorra ajal pakuvad selged juhised ning riikliku ühtse kontaktpunkti kaudu jagatav ühtne teave paremat õigusselgust ja vähendavad killustunud nõuete riski, samal ajal kui prioriteetsed taotlused kriisi seisukohast oluliste toodete tarnimiseks või tootmiseks võivad anda ettevõtjatele uusi ärivõimalusi valdkondades, kus nõudlus kriisi ajal suureneb.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtluskeskkonna ja tööstuse osakonna piiriüleste teenuste nõunik Svetlana Štšur (svetlana.stsur@mkm.ee, +372 5885 1221), strateegia ja teenuste juhtimise valdkonna kriisivalmiduse juht Ingrid Teinemaa (ingrid.teinemaa@mkm.ee, +372 527 9797) ning metroloogia ja seadme ohutuse nõunik Maanus Urb (maanus.urb@mkm.ee, +372 5663 2448). Eelnõu ja seletuskirja on keeleteoimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeleteoimetaja Merike Koppel (merike.koppel@justdigi.ee). Õiguslikke ettepanekuid on teinud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Ragnar Kass (ragnar.kass@mkm.ee).

1.3. Märkused

Eelnõukohase seadusega muudetakse hädaolukorra seadust (HOS) (RT I, 02.10.2025, 11), halduskoostöö seadust (HKTS) (RT I, 08.07.2025, 24), maksukorralduse seadust (MKS) (RT I, 02.10.2025, 3) ning toote nõuetele vastavuse seadust (TNVS) (RT I, 11.03.2025, 3).

Eelnõu on seotud tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõuga³, mille § 195 kohaselt kavandatakse HOS kehtetuks tunnistada.

Kõnesolev eelnõu on seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega. Selle eesmärk on tagada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/2747 ning sellega kaasneva koondmääruse (EL) 2024/2748 kohaldamine Eesti õiguses.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/2747 kaasneva koonddirektiiviga (EL) 2024/2749 tehtavad muudatused kümnesse tootedirektiivi ei kuulu käesoleva eelnõu reguleerimisalasse ning nende siseriiklik ülevõtmine toimub eraldiseisva ministri määrusega.

Nimetatud õigusaktidega kehtestatakse uus, kogu ELi hõlmav siseturu kriisiohjestruktuur ning täiendatakse EL ühtlustamise õigusakte erakorraliste vastavushindamismenetlustega, mida kohaldatakse kriisi seisukohast oluliste toodete puhul siseturu hädaolukorrarežiimi ajal.

Eesti seisukohad SMEI/⁴IMERA paketi kohta kinnitati 26. jaanuari 2023. a Vabariigi Valitsuse istungil⁵.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

³ Riigikogu menetluses, eelnõu nr 668 SE, seisuga 21. juuli 2025.

⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühtse turu hädaolukorra mehhanism ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) 2679/98.

⁵ Dokumendi number: 23-0785/01; link: <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/0877c904-5e0d-4b6d-9d3c-bd4d3adb1dfe>.

2. Seaduse eesmärk

Kõnesoleva seaduse eesmärk on tagada IMERA ja sellega seotud koondmääruse kohaldamise jaoks vajalikud siseriiklikud normid ja halduskorraldused. Seadusemuudatused loovad eeldused, et Eesti pädevad asutused saavad täita IMERA meetmete raamistikust tulenevaid ülesandeid, teha komisjoni ja teiste liikmesriikidega valmisolekurežiimis vajalikke ettevalmistusi ning tegutseda siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimi ajal kiiresti ja koordineeritult.

Seadusemuudatused toetavad eelkõige järgmiste IMERA meetmete rakendamist:

- teabevahetuse korraldamine siseriiklikult, komisjoni ja liikmesriikide vahel teabevahetuse keskasutuse kaudu (EVK);
- tarneahelate jälgimine valvsusrežiimi ajal (pädevad asutused seiravad – teavet koondab EVK);
- ettevõtjate ja kodanike nõustamine hädaolukorra ajal ühtse kontaktpunkti kaudu (EVK);
- vastavushindamisest ajutise erandi rakendamine kriisi seisukohast oluliste toodete puhul (TTJA).

Koondmäärus (EL) 2024/2748, mis kaasneb IMERAGA, ei muuda kehtivaid toodetele kehtestatud tehnilisi nõudeid, kuid sätestab erakorralised vastavushindamise, ühtsete kirjelduste vastuvõtmise ja turujärelevalve menetlused valitud tehniliste toodete kohta, mida rakendatakse üksnes siseturu hädaolukorrarežiimi ajal. Erakorralise vastavushindamise erandi rakendamiseks antakse toote nõuetele vastavuse seaduses turujärelevalve asutusele (TTJA)le volitus otsustada vastavushindamisest ajutise erandi kohaldamise üle siseturu hädaolukorrarežiimis kriisi seisukohast oluliste toodete puhul.

2.1. Ülevaade küsimuse senisest õiguslikust regulatsioonist ja selle rakendamise praktikast

Euroopa Ülemkogu rõhutas oma 1.–2. oktoobri 2020. aasta järeldustes, et EL peab kriisiolukordades tegelema siseturu killustatuse, tõkete ja nõrkustega. Sellele järgnes komisjoni algatus luua ühtse turu hädaolukorra mehhanism (Single Market Emergency Instrument, SMEI), mille eesmärk oli tagada isikute, kaupade ja teenuste vaba liikumine ning suurendada läbipaistvust ja koordineeritust kriiside ajal. Algatus oli komisjoni 2022. aasta tööprogrammi osa.

2024. aastal jõudsid Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Parlament SMEI küsimuses poliitilisele kokkuleppele. Pärast kokkuleppe saavutamist nimetati algatus ümber IMERAKs.

Enne IMERA vastuvõtmist puudus Euroopa Liidu õiguses horisontaalne raamistik, mis võimaldaks süsteemselt valmistada siseturu toimimist mõjutavateks kriisideks ning koordineeritult neile reageerida. Kuigi üksikud valdkondlikud mehhanismid – näiteks kiipide määruse (EL) 2023/1781 kriisirežiim – sisaldasid piiratud kriisimeetmeid konkreetsete toodete puhul, ei olnud ELis ühtset mehhanismi, mis hõlmaks nii kriisieelse valmisoleku, tarneahelate jälgimise ja varajase hoiatamise kui ka siseturu hädaolukorra ajal kohaldatavad meetmed.

Eestis reguleerib kriisivalmidust ja kriiside lahendamist hädaolukorra seadus. See loob üldise raamistiku hädaolukordade ennetamiseks, neile reageerimiseks ja neist taastumiseks ning määrab kindlaks pädevusvaldkonnad ja juhtimisstruktuuri. Seadus kohustab asutusi koostama

riskianalüüse ja hädaolukorra lahendamise plaane. HOS ei käsitle aga siseturu toimimise tagamist kriisiolukorras, mistõttu on selleks vaja rakendada IMERA raamistikku.

2.2. Ülevaade IMERAs

IMERA on Euroopa Liidu uus horisontaalne kriisihjeraamistik, mis on loodud COVID-19 pandeemiast ja hilisematest geopoliitilistest kriisidest (näiteks Venemaa sõda Ukraina vastu) saadud õppetundide põhjal. IMERA eesmärk on kaitsta siseturu toimimist ulatuslike kriiside ajal ja tugevdada selle struktuurset vastupanuvõimet.

IMERA ei asenda valdkondlike erimehhanisme ega asutusi, nagu terviselase hädaolukorra valmisoleku ja reageerimise amet HERA⁶, toiduga kindlustatuse kriisimehhanism EFSCM⁷, kriisidele poliitilise reageerimise kord IPCR⁸, Schengeni piirieskirjad (Schengen Borders Code), ega transpordi hädaolukorra mehhanismi. Selle asemel loob IMERA vajaliku kihi, et siduda need mehhanismid ja struktuurid omavahel paremini kokku, võimaldades kiiremat teabevahetust ja otsustusmehhanisme, eriti valdkondades, kus üksikute liikmesriikide tegevus või reageerimine võib muutuda vastuoluliseks ja takistada siseturu toimimist kriisi ajal.

IMERA kohaldamisala katab suure osa siseturuga seotud liikumisvabadusest. See tähendab, et üldreeglina kuuluvad IMERA reguleerimisalasse kõik kaubad ja teenused, mis liiguvad ELi siseturul, samuti inimesed – sealhulgas töötajad, kes liiguvad liikmesriikide vahel. Praktikas hõlmab see näiteks tootmisseadmeid, tööstustooteid, logistikateenuseid, side- ja IT-teenuseid, aga ka töötajaid, kes on seotud kriitiliste teenuste osutamise või kaupade tootmise ja tarnimisega. IMERA eesmärk on tagada, et nende kaupade, teenuste ja töötajate liikumine ei katkeks ka tõsiste kriiside ajal – olgu selleks loodusõnnetus, tervishoialane hädaolukord või geopoliitiline konflikt.

Samas on IMERAs selgelt loetletud ka teatud valdkonnad, mida see raamistik otseselt ei reguleeri. Nendeks on finantsteenused (nt pangandus, kindlustus, investeerimisteenused) ja kapitali vaba liikumine, mis kuuluvad teiste ELi õigusaktide kohaldamisalasse. Samuti ei kuulu IMERA kohaldamisalasse energia- ja kaitsetooted – näiteks elekter, maagaas, vedelkütused, relvad ja muu kaitsevarustus – kuna neid reguleerivad eraldi raamistikud. Lisaks on selle kohaldamisalast välja jäetud ka need meditsiinilised tooted ja vastumeetmed, mis on juba HERA koordineerida – näiteks vaktsiinid või antidoodid.

See ei tähenda siiski, et IMERA nende toodete või teenuste suhtes üldse ei kohalduks. Kuigi IMERA ei sätesta neile sektoritele konkreetseid tootenõudeid, vastavushindamise menetlusi või teenuseosutamise sisereegleid, kohaldub siiski nende kaupade, teenuste ja isikute vaba liikumise kaitse. See tähendab, et liikmesriigid ei tohi kriisiolukorras omavoliliselt piirata selliste kaupade või teenuste ELi-sisest liikumist ega takistada töötajate liikumist, välja arvatud juhul, kui mõnes teises ELi mehhanismis on kehtestatud selgesõnaline erand. Näiteks ei tohiks liikmesriik takistada vaktsiinide või kütuse transiiti läbi oma territooriumi teise liikmesriiki, ega piirata energiataristu või meditsiiniinfrastruktuuri toimimiseks vajalike töötajate liikumist.

⁶ [Directorate-General for Health Emergency Preparedness and Response Authority](#)

⁷ [Ensuring global food supply and food security - European Commission](#)

⁸ [How does the Integrated Political Crisis Response \(IPCR\) mechanism work? - Consilium](#)

IMERA roll on tagada, et ükski liikmesriik ei kasutaks kriisiolukorda oma piiride sulgemiseks, kaupade kinnihoidmiseks või kriitiliste teenuste eraldamiseks viisil, mis kahjustab siseturu terviklikkust ja solidaarsust. See on eriti oluline ulatuslike ja mitmetahuliste kriiside ajal, mil liikmesriikide otsustel on vältimatult piiriülene mõju. IMERA loob mehhanismi, mis võimaldab kriitilisi sektoreid vajaduse korral valdkondlikult reguleerida, kuid tagab samal ajal siseturu põhivabaduste toimivuse.

2.2.1. IMERA institutsionaalne raamistik

IMERA keskmes on uus ja mitmekihiline institutsionaalne raamistik, mille eesmärk on tagada valmisoleku-, valvsus- ja hädaolukorra režiimi ajal tõhus, läbipaistev ja koordineeritud koostöö liikmesriikide ja komisjoni vahel. Raamistik tugineb kolmele peamisele sambale:

- IMERA nõukoda (IMERA Board),
- Teabevahetuse keskasutused (CLOd) ning
- ühtsed kontaktpunktid (SPCd).

IMERA nõukoda on raamistiku juhtiv ja suunav organ, mille koosseisu kuulub üks esindaja igast liikmesriigist koos asendusliikmega. Nõukoja töö eest vastutab komisjon, kes juhib selle koosolekuid ja koordineerib päevakorda. Lisaks liikmesriikidele saavad IMERA nõukoja töös vaatljana osaleda ka Euroopa Parlament, komisjoni teised kriisiohjega seotud üksused, rahvusvahelised organisatsioonid ning asjakohased kolmandad riigid. Samuti on nõukoja töösse võimalik kaasata vaatljana sidusrühmade esindajaid, ettevõtjaid ja sotsiaalpartnereid.

Nõukoda annab soovitusi, koostab kriisianalüüse ja kujundab ühiseid seisukohti IMERA meetmete elluviimiseks eri režiimide ajal – just nõukoda hindab, kas olukord võib eskaleeruda siseturu hädaolukorraks, ning toetab komisjoni vastava režiimi (valvsus- või hädaolukorrarežiimi) väljakuulutamise ettepaneku tegemisel.

Teabevahetuse keskasutus (CLO) on iga liikmesriigi määratud keskne institutsionaalne üksus, mis vastutab IMERA meetmetega seotud teabe koondamise, töötlemise ja edastamise eest. CLO tegevus on kahepoolne: ühelt poolt koondab ta infot riigisiselt ning teiselt poolt suhtleb teiste liikmesriikide CLOde ja EL tasandi CLOga.

CLO ülesannete hulka kuulub ka varajaste hoiatuste ehk *ad hoc* hoiatuste edastamine – need on konkreetsete ja oluliste häirete või riskide kohta käivad teated, mis võivad ohustada siseturu toimimist või kriitiliste kaupade ja teenuste kättesaadavust. Tegemist ei ole igapäevaste häiretega, vaid hoiatustega, millel võib olla laiem mõju ELi siseturule või mis võivad viidata kriisi eskaleerumise võimalusele.

Valvsus- ja hädaolukorrarežiimi ajal muutub CLO roll eriti oluliseks, sest kriitiline teave peab liikuma kiiresti ja usaldusväärselt nii riigisisel tasandil kui ka liikmesriikide ja komisjoni vahel.

Ühtne kontaktpunkt (SPC) tegutseb liikmesriikides eeskätt kodanikke, ettevõtjaid ja teisi lõppkasutajaid teenindava tugistruktuurina. Kui CLO vastutab institutsioonidevahelise koostöö ja teabevahetuse eest, siis SPC ülesanne on pakkuda kriisiolukorras praktilist tuge. See hõlmab ajakohase, selge ja mitmekeelse teabe andmist IMERA raames kehtestatud meetmete kohta – näiteks selgitusi liikumispääsude kohaldamise kohta, teavet teenuste loa- või registreerimisnõuete kohta ning juhiseid digitaalsete menetluste kohta.

SPCd tegutsevad kogu hädaolukorra vältel ja peavad suutma vastata ka piiriülesele sihtrühmale, sealhulgas töötajate ja nende esindajate päringutele.

Igas liikmesriigis tegutseb vähemalt üks SPC ning nende tegevust koordineeritakse ELi tasandil komisjoni kaudu loodud keskse kontaktpunkti abil.

2.2.2. IMERA kolm kriisivalmiduse astet

IMERA reguleerib kolme järjestikust kriisivalmiduse astet: valmisolekurežiim, valvsusrežiim ja siseturu hädaolukorrarežiim.

Valmisolekurežiim tähendab IMERA kontekstis süsteemset ja pidevat ettevalmistust võimalikuks kriisiks.

Selles protsessis täidab CLO keskset rolli siseriikliku teabavahetusvõrgustiku ülesehitamisel ja pädevate asutuste kaardistamisel, tagades, et kriisiolukorras oleks selge vastutusahel ja toimiv teabevahetus. Pädevate asutuste ülevaates tuleb selgelt välja tuua, millised rollid ja ülesanded on igale asutusele riigisisese õiguse alusel määratud siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimide ajal.

Valmisoleku osana on CLO-l ka kohustus edastada komisjonile ja teistele liikmesriikide CLOdele ah hoc hoiatused. Hoiatuse otsustamisel võtab CLO arvesse juhtumi mõju ulatust, kestust, piiriülest mõju ning seda, kas häire puudutab elutähtsate kaupade või teenuste tarneahelaid. Edastatud teavet käideldakse kooskõlas liidu ja riigisiseste konfidentsiaalsusnõuetega.

EL-i tasandil toetab valmisolekut IMERA nõukoda, kes hindab süsteemseid riske ja nende võimalikku mõju siseturule ning teeb komisjonile ettepanekuid koordineeritud valmisolekumeetmete kavandamiseks.

Valmisoleku toetamiseks arendab Komisjon kriisiohje haldusplatvormi (ECMP), mis hakkab toimima IMERA keskse teabevahetus- ja koordineerimisvahendina. Platvorm võimaldab reaalsajas teabe jagamist, dokumentide vahetust, menetluste haldamist ning ametkondadevahelist koostööd komisjoni ja liikmesriikide vahel. ECMP esimene prooviversioon valmib 2025. aasta lõpuks ning süsteemi hakatakse täismahus kasutama 2026. aasta keskel.

Valmisolekurežiimi kuulub ka vabatahtlike koostööprotokollide ettevalmistamine, mille raames võivad ettevõtjad koostöös komisjoniga kokku leppida tegevustes, mille nad on valmis kriisiolukorras kiiresti käivitama — näiteks tootmisvõimsuste ümberkorraldamine, tarneahelate toetamine või kriitilise teabe jagamine.

Lisaks sellele töötab komisjon välja koolitus- ja matkeharjutusprogrammid CLOde töötajatele, et tugevdada kriisiks valmisolekut. Koolitused põhinevad varasemate kriiside kogemusel ning hõlmavad kogu kriisiohjamise tsüklit alates riskide tuvastamisest kuni meetmete rakendamiseni.

Süsteemse valmisoleku osana viib komisjon nõukoja arvamusele tuginedes läbi stressiteste, sealhulgas sektori- ja piirkonnapõhiseid matkeharjutusi, mille eesmärk on hinnata võimalike siseturuhäirete mõju ja nende maandamise vajadust. Komisjon korraldab stressiteste regulaarselt, vähemalt kord kahe aasta jooksul, kaasates CLOde töötajaid ja vajaduse korral ka ettevõtjaid ning teisi sidusrühmi. Stressitestide tulemused edastatakse IMERA nõukojale ja nende kohta avaldatakse aruanne.

Valvsusrežiim on IMERA kriisivalmidussüsteemi teine tase, mille eesmärk on tõsta siseturu seirevalmidust olukorras, kus on ilmnunud esialgsed viited võimalikule kriisile.

Valvsusrežiimi kehtestamise ettevalmistus algab riikliku CLO *ad hoc* hoiatusest komisjonile võimaliku siseturuhäire kohta. Seejärel hindab IMERA nõukoda esitatud teavet ning annab komisjonile oma arvamuse kriisi potentsiaalse mõju kohta. Nõukoja arvamust arvesse võttes võib komisjon teha nõukogule ettepaneku kehtestada siseturu valvsusrežiim.

Režiim kehtestatakse nõukogu rakendusaktiga (artikkel 14 lõige 1), milles määratakse kindlaks selle kestus (maksimaalselt kuus kuud, pikendamise võimalusega) ning rakendusakti kohustuslikud elemendid, sealhulgas kriisi esmane iseloomustus ja selle mõju siseturule, loetelu elutähtsatest kaupadest ja teenustest ning valvsusmeetmete pakett, millega liikmesriigid peavad valvsusrežiimi ajal arvestama.

Valvsusrežiimi üks olulisemaid meetmeid on elutähtsate kaupade ja teenuste tarneahelate seire. Tarneahelate olukorda jälgivad liikmesriikide pädevad asutused, kes koguvad teavet tootmisvõimsuste, tarnetingimuste, kitsaskohtade ja võimalike sõltuvuste kohta, et tuvastada varakult potentsiaalsed turuhäired. Pädevad asutused edastavad seiretegevuse järeldused komisjonile ja IMERA nõukojale CLO kaudu.

Juhul kui tarneahela olukorra hindamiseks ei ole võimalik saada vajalikku teavet muudest allikatest, võivad liikmesriikide pädevad asutused esitada valvsusrežiimi käigus koostatud ülevaate alusel valitud ettevõtjatele teabe vabatahtliku esitamise taotluse.

Siseturu hädaolukorra režiim on IMERA kriisijuhtimissüsteemi kõrgeim aste, mida kasutatakse olukorras, kus siseturgu mõjutav häire on muutunud ulatuslikuks ja tõsiseks ning ohustab kaupade, teenuste või isikute vaba liikumist kogu liidus.

Hädaolukorra režiimi kehtestamine tugineb sarnaselt valvsusrežiimi aktiveerimisele CLO edastatud *ad hoc* hoiatusele ning IMERA nõukoja hinnangule kriisi ulatuse ja mõjude kohta. Nende sisendite põhjal teeb komisjon Euroopa Nõukogule ettepaneku kehtestada siseturu hädaolukorra režiim. Režiim kuulutatakse välja nõukogu rakendusaktiga, mis võib kehtida kuni kuus kuud ning mida on võimalik vajaduse korral pikendada.

Rakendusaktis määratakse kindlaks kriisi täpsem iseloom, kriisi seisukohast olulised kaubad ja teenused ning meetmed, mille eesmärk on tagada siseturu toimimine hädaolukorra ajal.

Siseturu hädaolukorrarežiimis täidavad liikmesriikide CLOd kesket rolli siseturuga seotud kriisiteabe koondamisel ja edastamisel. Riiklik SPC vastab aga kriisi ajal kodanike ja ettevõtjate küsimustele riiklike meetmete, liikumispiirangute ja nende tõlgendamise kohta.

Hädaolukorra väljakuulutamisega kaasneb kriisimeetmete pakett, mille eesmärk on hoida ära siseturu edasine destabiliseerumine, leevendada tarnehäireid ning taastada kaupade, teenuste ja isikute vaba liikumine.

2.2.3. IMERA meetmed siseturu hädaolukorrarežiimi ajal

Üks IMERA siseturu hädaolukorrarežiimi kõige konkreetsemaid ja praktilisemaid sekkumismetmeid on kriisi seisukohast oluliste tehniliste toodete vastavushindamise lihtsustamine.

Tavapärastes tingimustes peavad sellised tooted – näiteks elektriseadmed, raadioseadmed, ehitustooted, masinad ja muud ELi ühtlustamisõigusaktidega kaetud tehnilised tooted – läbima

ametliku vastavushindamismenetluse enne, kui neid võib ELi turule lasta. Selle protsessi käigus kinnitab sõltumatu teada antud asutus, et toode vastab kõigile Euroopa Liidu ohutus- ja kvaliteedinõuetele.

Hädaolukorras võib aga selline standardmenetlus osutuda ajamahukaks ja tekitada tarneahelates tõrkeid, millel on otsene mõju elanike heaolule ja ettevõtjate toimevõimele. Näiteks pandeemia ajal põhjustas isikukaitsevahendite nappus kriitilisi olukordi, kuna mitmed tooted ei jõudnud turule piisavalt kiiresti.

Selliste olukordade vältimiseks sätestab IMERA, et teada antud asutused peavad komisjoni rakendusaktiga määratud kriisi seisukohast oluliste toodete vastavushindamise prioriteetseteks hinnatud taotlusi menetlema eelisjärjekorras. See tähendab, et nende toodete hindamine peab toimuma kiirendatud korras ning vajaduse korral eraldi töövoona, et tagada kiire turulepääs ja vältida viivitusi, mis tekiks nende käsitlemisel koos vähem kriitiliste toodetega.

Lisaks näeb IMERA ette, et liikmesriigid võivad erandkorras lubada kriisi seisukohast oluliste toodete turuleviimist ka ilma teada antud asutuse osaluseta vastavushindamises. Sellisel juhul peab tootja ise tõendama, et toode vastab kõigile kohaldatavatele olulistele ohutusunõuetele. Selleks võib tugineda rahvusvahelistele või riiklikele standarditele või komisjoni määratud ühistele kirjeldustele, mis loovad eeldatava vastavuse. Selline erand võimaldab näiteks teatud masinate, seadmete või logistika taristuga seotud tehniliste toodete kiiremat turuleviimist ilma liigsete halduslike viivitusteta

Järgmine oluline meede on IMERA raames komisjoni õigus esitada ettevõtjatele kriisi seisukohast oluliste toodete tarnimiseks või tootmiseks prioriteetseid taotlusi. See tähendab, et kui mõni ettevõtja on võimeline tootma või tarnima kriisi seisukohast olulisi kaupu, võib komisjon paluda neil täita neid taotlusi eelisjärjekorras. Selline palve põhineb „täida või põhjenda“ (*comply or explain*) lähenemisviisil – ettevõtjal on kohustus kas tellimus täita või esitada põhjendus selle mittetäitmise kohta.

Sarnane mehhanism kehtib ka komisjoni teabepäringute puhul. Siseturu hädaolukorras võib komisjon küsida ettevõtjalt teavet nende tootmisvõimsuse, olemasolevate varude või tarnevõimekuse kohta. Ettevõtjad peavad sellistele päringutele vastama või keeldumist põhjendama.

Siseturu hädaolukorra režiimis võivad liikmesriigid samuti ühineda komisjoni korraldatavate kriisi seisukohast oluliste toodete koordineeritud või ühishangetega.

Hädaolukorrarežiimil rakendatakse ka meetmeid, mis toetavad kriitiliste töötajate vaba liikumist (näiteks tervishoiu-, energia-, transpordi- või toidutööstuse töötajad) siseturul. Komisjon võib kehtestada ühtsed digivormid või standardiseeritud tõendid, mis kinnitavad töötaja rolli kriisi seisukohast olulises tarneahelas või teenuses, et lihtsustada nende piiriülest liikumist.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga muudetakse hädaolukorra seadust, halduskoostöö seadust, maksukorralduse seadust ja toote nõuetele vastavuse seadust, et sätestada IMERA ja koondmääruse kohaldamiseks vajalikud teabevahetuse korralduse ning vastavushindamise erandi rakendamise siseriiklikud alused.

3.1. Hädaolukorra seaduse muutmine

3.1.1. Teabevahetuse keskasutuse ja ühtse kontaktpunkti määramine (uus § 14¹)

HOSi uue §-ga 14¹ sätestatakse IMERA rakendamiseks vajalikud sätted CLO ja SPC määramise ning nende ülesannete korralduse kohta.

Lõikega 1 sätestatakse, et teabevahetuse keskasutuse ja riikliku ühtse kontaktpunkti ülesandeid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/2747 artikli 8 lõike 1 ja artikli 24 lõike 1 tähenduses täidab MKM.

Lõiked 2–4 sätestavad alused teabevahetuse keskasutuse ja riikliku ühtse kontaktpunktiga seotud ülesannete andmiseks MKMilt HOS § 18¹ lõikes 1 nimetatud riigi äriühingule (EVK) halduslepinguga.

EVK valiku põhjuseks on selle senine kogemus varude ja tarneahelatega seotud riskide maandamisel, mis on sarnane IMERA alusel vajaliku koordineeriva rolliga. Kuigi IMERA kohaldamisalast on energiatooted välja jäetud, on EVKl kogemus vedelkütusevarude haldamisel ning laialdane koostöövõrgustik nii riigisiseste kui ka rahvusvaheliste partneritega. Nendele analoogsetele kogemustele tuginedes on EVK kõige sobivam asutus, kes saab välja arendada CLO ja SPC ülesannete täitmiseks vajaliku võimekuse.

Eelnevast tulenevalt on EVKle ülesannete üleandmine on põhjendatud, mistõttu ei kohaldata HKTS §-e 6, 13 (muudatused on sätestatud eelnõu §-s 2) ega 14. Kooskõlas HKTS §-ga 4 määratakse seaduses ülesande sisu viitega IMERAle, haldusjärelevalve teostaja ning ülesande täitmise kord ja täitja juhuks, kui EVK ei saa ülesannet täita. Halduslepingu sõlmib MKM, kes teostab ka haldusjärelevalvet ülesande täitmise üle. Juhul kui haldusleping lõpetatakse ühepoolset või esineb muu takistus EVK-l haldusülesannet täita, täidab ülesannet MKM. Lisaks tehakse muudatused halduskoostöö seaduses (vt eelnõu § 2).

CLO-na käitleb EVK IMERA rakendamisega seotud teavet vastavalt selle tundlikkuse tasemele, tagades artikli 13 lõikes 2 (*ad hoc* hoiatused) sätestatud konfidentsiaalsuse ning julgeoleku- ja ärisaladuste kaitse, samuti artikli 16 lõigetes 2, 3 ja 5 (tarneahelate seire) ning artiklis 43 sätestatud teabekaitse- ja turvanõudeid. Asutusesiseseks (AK) mõeldud teavet käideldakse vastavalt avaliku teabe seaduse § 35 lõikes 1 sätestatud alustele ning sama paragrahvi lõikes 2 ja §-s 38 kehtestatud juurdepääsu- ja käitlemisnõuetele. Riigisaladuse (RS) tasemel teabe käitlemisel järgitakse riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadust ning selle alusel kehtestatud turvanõudeid. Seetõttu toimub IMERA raames RS-tasemel teabe käitlemine MKMi ruumides, kuna EVK-l puudub selleks vajalik varustus ja turvatud ruumid.

Enne *ad hoc* hoiatuse edastamist siseturu häire kohta, mis on IMERA raamistiku keskne meede, teavitab EVK MKMi ning Riigikantseleid. Hoiatuse edastamise otsus kooskõlastatakse majandus- ja tööstusministriga. Pärast riigisisest kinnitatud kooskõlastust edastab EVK hoiatuse komisjonile ning teistele liikmesriikide CLOdele läbi ECMP.

Lõige 5 loob teabevahetuskoostruktsiooni õigusliku aluse, mille kohaselt on MKMil ning EVK-l õigus saada IMERA rakendamiseks vajalikkude teavet kõigilt valitsusasutustelt, nende hallatavalt riigiasutustelt ja riigi andmekogudest. Praktikas hõlmab koostöö Riigikantseleid, Siseministeeriumi ja Häirekeskust, Rahandusministeeriumi, Maksu- ja Tolliametit, Statistikaametit, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, Põllumajandus- ja Toiduametit, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametit, Sotsiaalministeeriumi, Terviseametit, Raviametit ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametit.

Loetelu ei ole ammendav ning võimaldab kaasata ka teisi valitsusasutusi vastavalt kriisi olemusele, ulatusele ja tekkivale teabevajadusele. Selline avatud ja paindlik regulatsioon tagab, et EVK saab CLOna täita oma ülesandeid seaduslikult, et andmevahetuse mehhanismid on kohandatavad eri tüüpi kriiside korral. Konkreetsete asutuste ja koostöövormide määratlemine toimub töökorralduslike kokkulepete tasandil, mis võimaldab reageerida kiiresti ja vältida seaduse pidevat muutmist.

Oluline on rõhutada, et komisjoni kehtestatud siseturu hädaolukorrarežiimi väljakuulutamise ei asenda riigis kehtivat kriisiohjesüsteemi, vaid täiendab seda. Režiimi rakendamisel hakatakse kohaldama Eestis HOSi alusel loodud hädaolukorra juhtimise korda, mille raames määratud ministeerium või asutus vastutab olukorra lahendamise eest. EVK roll on olla teabe vahendaja ja koondaja, samal ajal kui kriisi praktiline lahendamine toimub pädeva asutuse juhtimisel vastavalt HOSile.

3.2. Halduskoostööseaduse muutmine

3.2.1 EVKga halduslepingu sõlmimise võimaldamine ilma kooskõlastusnõudeta

Muudatus on vajalik seoses HOSi lisatava §-ga 14¹. Eelnõuga täiendatakse halduskoostöö seaduse § 13 lõiget 11 punktiga 33, et võimaldada halduslepingu sõlmimist MKMi ja EVK vahel IMERA artiklite 8 ja 24 rakendamiseks, ehk CLO ja SPC määramiseks.

Lisatava punkti eesmärk on tagada avaliku ülesande täitmise riigi kontrollitava äriühingu (EVK) kaudu olukorras, kus teabevahetuse ja koordineerimise funktsioonide üleandmine on seaduses juba ette nähtud hädaolukorra seaduse uues §-s 14¹ ning mõlemad asutused (MKM, EVK) kuuluvad sama ministri (majandus- ja tööstusministri) valitsemisalasse. Selline lahendus võimaldab halduslepingu kiiret sõlmimist ilma kooskõlastuskohustusega.

Kuna tegemist ei ole turutingimustel teenuse ostmisega, vaid avaliku ülesande täitmise korraldamisega riigi kontrollitava äriühingu kaudu, ei kohaldata halduslepingu sõlmimisel ka riigihangete seadust.

Sarnast erandit on kasutatud ka halduskoostöö seaduse § 13 lõike 1¹ teistes punktides, kus riigi äriühingule seadusest tuleneva avaliku ülesande andmisel ei kohaldata riigihangete ega kooskõlastuse nõudeid.

3.3 Maksukorralduse seaduse muutmine

3.3.1 IMERA artikli 8 lõike 3 kohase teabe edastamise võimaldamine EVKle

Muudatus tuleneb HOSi lisatavast §-st 14¹ ning artikli 8 lõikest 3, mis sätestab EVKle esitatavad teabe saamise ja vahetamise kohustused. IMERA kohaselt peab EVK olema võimeline saada riigi asutustelt, sealhulgas andmekogudest, kogu teavet, mis on vajalik siseturu valvsus- ja hädaolukorrarežiimi rakendamiseks. Selleks täiendatakse maksukorralduse seaduse § 29 lõiget 1 punktiga 29², mis võimaldab edastada maksusaladust vaid ulatuses, mis on vältimatult vajalik MKMi või halduslepingu alusel tegutseva EVK ülesannete täitmiseks IMERA raames.

Muudatus ei laienda maksusaladuse avaldamise üldist režiimi ega loo uut üldist andmevahetuskohustust; tegemist on kitsalt IMERA kohaste kriisiohjeülesannete täitmiseks vajaliku erisusega. Kuna CLO ülesannete täitmine on seadusest tulenev avalik ülesanne, ei ole

tegemist teabe edastamisega eraõiguslikul eesmärgil ning muudatus ei too kaasa täiendavaid kohustusi maksuhaldurile väljaspool IMERA raamistikku.

3.4 Toote nõuetele vastavuse seaduse muutmine

3.4.1. Vastavushindamisest ajutise erandi tegemise võimaldamine (uus § 21¹)

Eelnõuga lisatakse toote nõuetele vastavuse seadusesse uus paragrahv 21¹, mis annab TTJAle volituse lubada ajutiselt kriisiolukorras turule lasta kriisi seisukohast olulisi tooteid kasutades selleks Euroopa Liidu ühtlustamise õigusaktidesse lisatud hädaolukorramenetluste kohaldamist.

Lisatava erandiga saab rakendada IMERA artikli 28 lõiget 1, mis võimaldab hädaolukorras turule lubada komisjoni rakendusaktiga kriisi seisukohast oluliseks määratud kaupu ilma tavapärase teada antud asutuse poolt läbiviidud vastavushindamise menetluseta. Sellisel juhul annab TTJA loa nende toodete hädaolukorra aegseks turule laskmiseks ja – kui see on asjakohane – kasutuselevõtuks, tingimusel et on tagatud vastavus kõigile kohaldatavatele olulistele ohutusnõuetele. Nõuetele vastavust saab tõendada mitmel viisil, sealhulgas näiteks riikliku asutuse poolt tootja esitatud näidiste testimise kaudu. TTJA antud loas tuleb seejuures selgelt kirjeldada konkreetsed menetlused, mida nõuetele vastavuse kontrollimiseks kasutati, ning nende tulemused.

Lisatav säte võimaldab rakendada koondmäärusega (EL) 2024/2748 muudetavatesse otsekohalduvatesse ELi tootemäärustesse ja koondirektiiviga (EL) 2024/2749 muudetavatesse tootedirektiividesse lisatavat vastavushindamise menetluse erandit, kus ei nõuta teada antud asutuse osalust.

Käesolev eelnõu ei hõlma (EL) 2024/2749 direktiiviga muudetava kümne tootedirektiivi tehtud muudatuste ülevõtmist, kuna nende siseriiklik ülevõtmine toimub eraldiseisva määruse eelnõuga. Käesolev eelnõu keskendub nõutud pädeva asutuse määramisele, et võimaldada rakendada terviklikult EL ühtlustatud õigusaktidesse lisatud hädaolukorramenetlusi.

TTJA määramine IMERA artikli 28 lõige 1 vastavuserandi rakendamiseks siseturu hädaolukorra režiimis tuleneb selle olemasolevast pädevusest nii vastavushindamisasutustele tegevuslubade väljastajana (TNVSi § 30 lg 11) ning turujärelevalveasutusena harmoneeritud tootealase õiguse kohaldajana (TNVSi § 50 lg 5).

TTJA ülesannete hulka kuulub toodete turujärelevalve ja järelevalvemeetmete rakendamine, sealhulgas sekkumine ohtlike või nõuetele mittevastavate toodete puhul. Ametil on pikaajaline kogemus tooteohutuse valdkonnas, sh koostöö teada antud asutustega, ning tehniline pädevus hinnata, kas konkreetne toode võib erandkorras turule lubamisel siiski vastata olulistele ohutusnõuetele. Lisaks on TTJA-l vajalik haldusvõimekus teha ajakriitilisi otsuseid ja viia ellu vastavat turujärelevalvet.

Eelnõu terminoloogia

Eelnõus kasutatakse kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega üksnes määruse (EL) 2024/2747 ning seda täiendavate koondaktide, (EL) 2024/2748 ja (EL) 2024/2749 terminoloogiat, sealhulgas neis sätestatud termineid, lühendeid ja ülesannete nimetusi (nt „siseturu hädaolukorra režiim“, „teabevahetuse keskasutus“, „ühtne kontaktpunkt“ jms).

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõukohase seadusega täiendatakse HOSi ja TNVSi vajalike normide ning halduskorralduslike sätetega, tehakse muudatus HKTSis ning täiendatakse MKSi IMERA artiklite 8 lõikest 3 ja 24 tuleneva teabevahetuse ning artikli 28 lõikes 1 sätestatud vastavushindamise erandi võimaldamiseks siseturu hädaolukorrarežiimis.

5. Seaduse mõjud

5.1.Mõju majandusele

Eelnõukohasel seadusel on mõju Eesti majandusele, kuna IMERA raamistik käsitleb otseselt Euroopa Liidu siseturu toimimist kriisiolukorras, millest sõltub olulisel määral ka Eesti ettevõtluskeskkond ja majandusareng.

Raamistiku positiivne mõju seisneb eelkõige selles, et liikmesriigid – sealhulgas Eesti – saavad täiendada ELi tasandi koordineerimismehhanismi, mis aitab kriisiolukorras tagada siseturu toimimise, ennetada või leevendada tarneahelate katkestusi ning toetada kaupade, teenuste ja tööjõu vaba liikumist.

6.1.1. Mõju ettevõtjatele

IMERA rakendamine toob ettevõtjatele kaasa mitmeid siseturu toimimise tagamiseks suunatud kohustusi ja ootusi, mis sõltuvad sellest, milline režiim (valmisoleku-, valvsus- või hädaolukorrarežiim) on parasjagu kehtestatud.

Valmisolekurežiimis julgustakse komisjoni poolt ettevõtjaid koostama vabatahtlikke kriisiprotokolle, milles nad võivad välja tuua tegevused, mida ollakse valmis kriisiolukorras kiiresti käivitama.

Valvsusrežiimis võivad liikmesriigi pädevad asutused artikli 16 lõike 4 alusel esitada ettevõtjatele vabatahtlikke teabepäringuid elutähtsate kaupade ja teenuste tarneahelate, toodangu, kitsaskohtade ja sõltuvuste kohta.

Siseturu hädaolukorra režiimi ajal on komisjonil artikli 27 kohaselt õigus esitada ettevõtjatele teabepäringuid tootmisvõimsuse, varude, tarneahelate, kriitiliste komponentide ja tarnetingimuste kohta. Ettevõtjal on õigus andmete esitamisest keelduda, kuid üksnes mõjuval ja põhjendatud põhjusel, ning teabenõuet võib kasutada üksnes juhul, kui see on otseselt vajalik kriisi lahendamiseks.

Lisaks võib komisjon artikli 29 alusel esitada ettevõtjatele kriisi seisukohast oluliste kaupade ja teenuste tootmiseks või tarnimiseks prioriteetseid taotlusi. Kui ettevõtja sellise taotluse aktsepteerib, muutub see kohustuslikuks ning selle põhjendamatu täitmata jätmine võib kaasa tuua rahatrahvi.

Kõigi meetmete puhul on keskseteks põhimõteteks proportsionaalsus, VKEde halduskoormuse minimeerimine ning teabe konfidentsiaalsuse ja ärisaladuste kaitse.

IMERA rakendamine suurendab aga ettevõtjate tegutsemiskindlust, kuna tarneahelate varajane seire ja süsteemne teabevahetus võimaldavad paremini prognoosida kriise ning vähendada ootamatute katkestuste mõju.

Hädaolukorra ajal pakuvad selged juhised ja riikliku ühtse kontaktpunkti kaudu jagatav ühtne teave paremat õigusselgust, vähendades killustunud nõuete riski. Samuti võivad prioriteetsed taotlused anda ettevõtjatele uusi ärivõimalusi valdkondades, kus nõudlus kriisi ajal suureneb.

6.1.2. Mõju tarbijatele

Tarbijate jaoks ei kaasne IMERA rakendamisega otseseid kohustusi, kuid kaudselt mõjutab määrus nende õigusi ja heaolu märgatavalt. Meetmed, mille eesmärk on tagada oluliste kaupade, teenuste ja töötajate vaba liikumine kriisiolukorras – näiteks musta nimekirja kuuluvate piirangute seadmise keeld (artikkel 21), liikumise prioriseerimine kriisi seisukohast oluliste teenuste osutajate jaoks (artikkel 22 lg 3) ning ühtse kontaktpunkti kaudu korraldatav nõustamine – aitavad säilitada kauba kättesaadavust, ennetada turuhäiretest tingitud hinnatõuse või defitsiiti ning suurendavad hädaolukorras ühiskonna kindlustunnet.

Lisaks aitab tarbijate heaolu tagada ka hädaolukorra menetlused mille IMERA ja sellega seotud koondaktid kehtestavad eesmärgiga säilitada kriisi seisukohast oluliste kaupade kättesaadavus.

6.2. Mõju riigi halduskorraldusele

Seaduse rakendamine eeldab mitme uue haldusülesande täitmist ning koordineeritud koostööd komisjoniga.

EVK ülesanne CLO-na on üles ehitada siseriiklik teabevahetusvõrgustik, sealhulgas kaardistada pädevad asutused, et tagada valvsus- ja siseturu hädaolukorra režiimides kiire ja tõhus koostöö ja teabevahetus komisjoniga ja teiste liikmesriikide CLOdega. Püsivat ööpäevaringset (24/7) valmisolekut EVKlt ei looda

EVK vastutab ECMP kasutuselevõtu ja haldamise eest Eestis, sh *ad hoc* hoiatuste edastamise eest komisjonile ja teiste liikmesriikide CLO-dele selle platvormi kaudu (või muu komisjoni poolt ettenähtud menetluse kaudu, kui platvorm ei ole raamistiku jõustumise ajaks kasutusel).

SPC rollis on EVK ülesanne pakkuda kriisi ajal ettevõtjatele ja kodanikele mitmekeelset teavet riiklike meetmete, liikumispiirangute ja nende tõlgendamise kohta (eesti ja inglise keeles). EVK ei tõlgi õigusakte – ametlike tõlgete korraldamise eest vastutavad vastavad asutused. Teabe edastamise kanaliteks on Häirekeskuse juhitud kriisiinfo telefon ning kriis.ee veebileht, mida haldab Riigikantselei. EVK ülesanne on üksnes vajaliku info koondamine ja edastamine.

Kooskõlas IMERA artiklitega 11-12 peab EVK osalema komisjoni korraldatud koolitustes, stressitestides ja matkeharjutustes, mis on suunatud kriisiks valmisoleku, kriisiolukorra koordineerimise, koostöö ja teabevahetuse oskuste arendamisele. Stressitestid hõlmavad temaatilisi matkeharjutusi ja sektoripõhiseid stsenaariume, mille käigus hinnatakse kriisistsenaariumite võimalikku mõju kaupade, teenuste ja isikute vabale liikumisele.

TTJA tagab, et kriisi seisukohast olulisteks ning vastavushindamise erandi alusel turule lastud toodete ohutus vastaks tavapärase menetluse tasemele ning teeb vajaduse korral koostööd teiste liikmesriikide turujärelevalveasutuste ja komisjoniga.

6. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

EVK-poolt CLO ja SPC ülesannete täitmine eeldab mitmeid halduslike funktsioone, mis nõuavad sealhulgas

- spetsiaalset IT-võimekust turvaliseks teabevahetuseks ja dokumendihalduseks:
 - EVK kasutab komisjon loodavat ECMP-i *ad hoc* hoiatuste ja pädevatelt asutustelt IMERA raamistiku rakendamiseks vajaliku teave ning vajadusel ettevõtjatelt koondatud tarneahelate kohta teave edastamiseks;
 - IMERA raames siseriiklikuks teabevahetuseks eraldi riiklikke IT-arendusi ega liidestusi ei planeerita ning kulud on arvestatud ilma nendeta; siiski tuleb EVK-l koos pädevate asutuste ja ettevõtjatega kokku leppida selge teabevahetuse kord.
 - Artikli 44 kohane SPC veebileht kriisimeetmete selgitamiseks kasutatakse kriis.ee veebilehe.
 - EVK-sse vähemalt kahe uue ametikoha loomist, sealhulgas kriisikoordineerimise ja andmeanalüüsi valdkonnas.

EVK prognoositav kulu on umbes 0,3 miljonit eurot aastas, mis sisaldab personali-, arendus- ja halduskulusid ning on vajalik, et täita IMERAst tulenevad kohustused selle rakendamise hetkest alates. Kulude arvestus on tehtud eeldusel, et ülesanded ei hõlma ööpäevaringse valmiduse loomist, riigisaladuse tasemel teabe töötlemist ega riiklikke IT-arendusi.

SPC roll delegeeritakse MKMilt halduslepingu alusel EVKle, kuid praktilise nõustamistegevuse ettevõtjatele ja kodanikele täidab Häirekeskus, lähtudes pandeemiaaegsest väljakujunenud praktikast. Kuna nõustamistegevus toimub olemasolevate struktuuride ja pädevuste raames, ei ole Häirekeskuse poolt nõustamiseteenuse pakkumiseks vaja ette näha täiendavaid ressursse.

TTJA määramine vastutavaks vastavushindamisest tehtava erandi siseturu hädaolukorrarežiimi aegse rakendamise eest tugineb ameti senisele pädevusele tooteohutuse ja vastavushindamise valdkonnas ning eraldi eelarvelist rahastust TTJA-le ei kavandata. Praktikast võib ülesanne põhjustada ajutist töökoormuse kasvu siseturu hädaolukorrarežiimi ajal, kuid selleks ei looda eraldi ametikohti ega struktuuriüksusi.

7. Rakendusaktid

Seaduse rakendamine ei nõua uute rakendusaktide kehtestamist.

8. Seaduse jõustumine

Seadus on planeeritud jõustuma 29. mail 2026. aastal – samal päeval, kui muutub kohustuslikuks IMERA ja sellega kaasneva koondmääruse (EL) 2024/2748 kohaldamine. Selline jõustumistähtaeg võimaldab asjaomastel pädevatel asutustel teha vajalikud ettevalmistused ning tagab õigeaegse rakendamisvalmiduse.

9. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Justiits- ja Digiministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Siseministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning Riigikantseleile, samuti arvamuse avaldamiseks Eesti Kaubandus- ja Tööstuskojale, AS-ile Eesti Varude Keskus, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Häirekeskusele, Maksu- ja Tolliametile, Statistikaametile, Põllumajandus- ja Toiduametile, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametile, Terviseametile ning

Ravimiametile.

Algatab Vabariigi Valitsus ... 2025. a
(allkirjastatud digitaalselt)